

Iin kirjaston toimintakertomus 2020

Kirjastonjohtajan mietteitä

Vuosi 2020 on ollut Iin kirjastolle maailmanlaajuisen pandemian vuoksi muutoksia ja toiminnan sopeuttamista täynnä. Unohtumattomana on jäänyt mieleeni hallituksen tiedotustilaisuus 16.3.2020. Seuraavana päivänä johtoryhmä päätti sulkea myös kirjaston päivää ennen hallituksen esitystä. Tilanne oli stressaava suomalaisten ja kuntalaisten lisäksi myös kirjaston henkilökunnalle. Oli mietittävä mikä on kirjaston rooli, kun kirjaston ovet on suljettu.

Kirjastoille e-kirjat ja tietokannat ovat olleet arkipäivää jo pitkään. Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan eKirjasto on tarjonnut asiakkailleen 10 etäkäyttöistä e-aineistopalvelua myös kriisin aikana. Vuonna 2020 Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen tarjoamien e-aineistojen käyttö nousi 124 prosenttia verrattuna edellisvuoteen. Jo alkuvuonna käyttäjiä oli edellisvuotta enemmän. Maaliskuussa käyttömäärät ampaisivat kasvuun, huhtikuussa käyttäjämäärät olivat ennätyskorkeat. Kirjastojen avautuessa kesällä e-materiaalin kysyntä tasaantui, mutta nousi jälleen loppuvuonna. E-kirjojen ja e-äänikirjojen lisäksi e-lehdet ja kirjaston tarjoamat musiikki- ja videopalvelut löysivät lisää käyttäjiä.

Kirjastoissa henkilökunta teki työtään sulun aikana verkossa ja kirjastossa. Kirjasto tiedotti aktiivisesti päiväkodeille, kouluille ja kuntalaisille e-aineistoista kirjaston kokoelmassa ja verkossa. OUTI-kirjastoissa rekisteröitiin e-asiakkuuksia kuntalaisille. Verkossa osallistuttiin etäopetustunneille, järjestettiin virtuaalikirjailijavierailuja ja tavattiin lukupiiriläisiä.

Kirjaston korona-aika pähkinänkuoressa

- Kirjastot suljettuina 17.3.2020 – 7.5.2020
- Rajoitettu aukiolo eli varausten nouto 8.5.2020 – 31.5.2020
- Kuivaniemen omatoimikirjasto rajoitettui avoinna tai kokonaan pois käytöstä
- Pika-asiointi 1.12.2020–31.12.2020

- 15 tiedonhaun opetusta etänä
- 8 kirjavinkkausta etänä
- 3 verkkolukupiiriä
- 7 etäkirjailijavierailua
- satoja somepäivityksiä
- opastusvideoita, kirjavinkkivideoita ym.

- OUTI-kirjastot lisäsivät määrärahoja e-aineistoihin
- eKirjaston käyttö kasvoi 124%
- Kirjaston henkilökunta tilasi kirjoja, poisti kirjoja, kouluttautui uusiin asioihin ja tiedotti uusista aukioloajoista, ohjeista ja säännöistä niiden muuttuessa

Tätä kirjoittaessa pandemia jatkuu vielä, mutta tähän on totuttu. Teams-kokoukset ja koulutukset ovat arkipäivää. Koulu- ja päiväkotiyhteistyötä tehdään etäyhteyksillä. Asiakkaat asioivat kirjastossa pikaisesti. Korona-aika on osoittanut, että kirjastoissa pystytään nopeisiin muutoksiin ja toimintaa voidaan järjestää myös virtuaalisesti. Silti odotamme aikaa, että voisimme houkutella lapsia, nuoria, aikuisia ja ryhmiä viettämään aikaa kirjastossa. Haluaisimme järjestää tapahtumia kirjaston tiloissa ja toivoa sinne paljon ihmisiä. Kirjaston tehtävä on edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, haluamme tarjota kuntalaisille toisen olohuoneen. Ihmiset tekevät kirjaston.

Kirjastojen toimipisteet ja käyttö

lissä toimi kaksi kirjastoa: lin pääkirjasto ja Kuivaniemen kirjasto. Lisäksi kouluilla ja kylillä liikennöi lin ja Oulun yhteinen kirjastoauto Akseli. Kokonaislainaus laski 15,1%, mikä on olosuhteisiin nähden vähän.

Kirjastoauto Akseli on Oulun kaupungin ja lin kunnan yhteinen kirjastoauto. Kirjastoautopalvelun järjestämisestä vastaa Oulun kaupunginkirjasto. Lin kunta irtisanoi kirjastoauto Akselin palvelut 1.4.2021 alkaen (li-instituutti-lautakunnan päätös 30.9.2020). Vuosi 2020 jäi siten kirjastoauto Akselin viimeiseksi, kokonaiseksi toimintavuodeksi.

lin kirjaston tunnuslukuja	2019	2020	Muutos %
Lainoja/as	17,3	14,7	-14,9
Kokonaislainaus	170 556	144 778	-15,1
Lainajia/ asukasluku %	37,2	34	-8,6
Kokoelma	74 805	77 519	3,6
Tapahtumien määrä	156	84	-50,8
Tapahtumien osallistujat	3543	2105	-40,6
Käyttäjäkoulutusten määrä	62	65	4,8
Käyttäjäkoulutusten osallistujat	786	1198	52,4
Toimintakulut	619 120	569 122	-8,1

lin kirjaston toimipisteet	Aukiolotunnit	Lainaus	Kävijät
lin pääkirjasto	1575	119 192	38 542
Kuivaniemen kirjasto	922	16 279	8850
Pääkirjaston itsepalveluaukiolo Kuivaniemen omatoimikirjasto	438 1362	-	1166 (Kui omatoimi)
Kirjastoauto Akseli	296	9307	4312
Kirjastot yhteensä	2793 (palveluaika) 1800 (omatoimi)	144 778	51 704

Lasten- ja nuortenkirjastotyö

Lukemiskasvatus on yksi kirjaston merkittävimpiä tehtäviä ja koulut ja varhaiskasvatus ovat kirjaston tärkeitä yhteistyökumppaneita. Kirjasto tuki lasten ja nuorten lukuharrastusta poikkeusaikana auttamalla heitä löytämään verkosta sopivaa luettavaa tai kuunneltavaa. Kirjasto toimi aktiivisesti some-kanavillaan ja teki yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa. Kouluja tiedotettiin esimerkiksi mediakasvatukseen ja monilukutaitoon liittyvistä materiaaleista ja ajankohtaisista lukukampanjoista.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu Kirjastopolku on lin kirjaston ja koulujen välinen yhteistyösuunnitelma. Sen tavoitteena on, että lapset ja nuoret oppivat käyttämään kirjastoa apuna tiedonhaussa ja saavuttavat monipuoliset tiedonhallintataidot. Tavoitteena on myös lisätä lasten ja nuorten lukuinnostusta ja -harrastusta. Poikkeusvuotena yhteistyön tekemiseen kehitettiin uusia menetelmiä. Luokissa pidettiin etäyhteyksin kirjavinkkauksia, tiedonhaun opetuksia ja kirjailijoiden virtuaalivierailuja. Kouluille ja päiväkodeille toimitettiin tarvittaessa kirjakasseja. Erityisjärjestelyin luokat pystyivät käymään pikaisilla kirjastovierailuilla ja varhaiskasvatuksen ryhmät kirjaston satutuokioilla.

Hankkeet näkyivät kirjaston, varhaiskasvatuksen ja koulujen yhteistyössä. Minna Canthin jalanjäljillä -hankkeessa kehitettiin kirjaston ja alakoulujen yhteistyötä tiedonhankinnan opetuksessa. Myös yhteistyötä lukion kanssa kehitettiin.

Kirjasto oli tiiviisti mukana myös LILLI-hankkeessa. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa lukemisen kulttuuria ja lukutaitoa lin kunnan varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja alkuopetuksessa. Erityisesti on kiinnitetty huomiota pedagogisten menetelmien, lasten kerrontataitojen ja toiminnallisten menetelmien kehittämiseen. Lilli-hankkeessa luotiin varhaiskasvatuksen ja alakoulujen yhteyshenkilöverkosto vahvistamaan yhteistyötä ja yhteydenpitoa. Verkoston kautta toimitettiin esimerkiksi säännöllisesti uutiskirjeitä. Myös lukemaan innostamista saatiin näkyvämmäksi osaksi alakoululaisten arkea toimittamalla kuukausittain lukuvinkkejä koulujen infonäyttöihin.

Hankkeet

Vastuullinen kirjasto ympäristötietoisuuden edistäjänä

Lin kirjasto toimi yhteistyökumppanina Oulun kaupunginkirjaston vetämässä *Vastuullinen kirjasto ympäristötietoisuuden edistäjänä* -hankkeessa vuosina 2019–2020. Hankkeen tavoitteena oli laatia kirjastoille kestävän kehityksen toimintasuunnitelmat vuoteen 2030 asti. Lisä toimintasuunnitelman nimeksi tuli Resurssiviisas kirjasto 2030 –tiekartta.

Tiekartassa kehittämiskohteina on lisätä sekä asiakkaiden että henkilökunnan ympäristötietoisuutta käytettävissä olevin erilaisin ympäristöviestinnän keinoin. Lisäksi kirjaston näkyvyyttä ekologisena toimijana edistetään viestimällä ulospäin kirjaston omasta vastuullisesta toiminnasta. Toimintasuunnitelmassa tavoitteena on myös tarkastella kirjaston energiankäyttöön, logistiikkaan, kierrätykseen ja kokoelmiin liittyviä toimintatapoja ja pyrkiä vähentämään niiden toiminnasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Tiekarttaan kirjattiin ylös hankkeen tavoitteiden mukaisesti lähiajan (vuosien 2020–22) tärkeimmät kehittämisen kohteet ja laadittiin niille toteutussuunnitelma. Toimintasuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti.

Hankkeen aikana lin kirjastoon perustettiin lapsille Vihreä lukutoukka-kokoelma ja nuorille ympäristöhyilly. Lisäksi lipaja teki kirjastolle kierrätysmateriaaleista tyynejä ja lainattavia kirjastokasseja.

Minna Canthin jalanjäljillä – tasa-arvon edistäminen kirjallisuuden ja taiteen keinoin

Lin kirjastossa toteutettiin Minna Canthin jalanjäljillä -hanke vuosina 2019–2020. Hankkeen tavoitteena oli tuoda esiin kauno- ja tietokirjallisuuden merkitys yhteiskunnallisen keskustelun herättäjänä. Hankkeessa kehitettiin kirjaston, koulun ja kansalaisopiston yhteistyötä. Tavoitteena oli lisätä kuntalaisten kriittistä lukutaitoa ja edistää lukuharrastusta.

Hankkeessa kehitettiin kirjastopalveluja vastaamaan koulujen todellisia tiedontarpeita ja mietittiin yhteistyön muotoja jatkossa. Hankkeen aikana kaikissa lin alakoulujen 4. luokissa toteutettiin ilmiöoppimiseen liittyvä projekti, johon liittyi myös tietokirjailijavierailu. Lukion 2. vuosikurssin opiskelijat osallistuivat sanataidetyöpajoihin ja kirjailijavierailuun.

Hankkeessa suunniteltiin uusia yhteistyömuotoja kirjaston ja kansalaisopiston välille. Erilaisia tapahtumia järjestettiin säännöllisesti ja ne kiinnostivat kuntalaisten lisäksi myös muualla asuvia. Tapahtumien markkinoinnissa onnistuttiin tavoittamaan eri kohderyhmiä. Hankkeessa järjestettiin yhteensä 21 aikuisten tapahtumaa, joista 16 lin pääkirjastossa ja 5 Kuivaniemen kirjastossa. Tapahtumissa oli yhteensä 680 osallistujaa. Tapahtumia kehitettiin yleisöä osallistavaan suuntaan ja niiden järjestämiseen löydettiin myös uusia yhteistyökumppaneita.